

859.

**ROZPORZĄDZENIE
PREZYDENTA RZECZYPOSPOLITEJ**

z dnia 24 października 1934 r.

o rzeczowych świadczeniach wojennych.

Na podstawie art. 44 ust. 6 Konstytucji i ustawy z dnia 16 marca 1934 r. o upoważnieniu Prezydenta Rzeczypospolitej do wydawania rozporządzeń z mocą ustawy (Dz. U. R. P. Nr. 23, poz. 221) postanawiam co następuje:

Rozdział I.

Przepisy ogólne.

Art. 1. (1) Z chwilą wybuchu wojny lub zarządzenia mobilizacji powstaje z mocy samego prawa na całym obszarze Państwa obowiązek ludności świadczenia na rzecz Państwa za wynagrodzeniem przedmiotów i praw, potrzebnych bezpośrednio lub pośrednio do obrony Państwa (świadczenia rzeczowe).

(2) Rada Ministrów może w drodze rozporządzenia wprowadzić obowiązek świadczeń rzeczowych bądź na całym obszarze Państwa, bądź też w poszczególnych jego częściach, gdy wymaga tego interes obrony Państwa, stwierdzony uchwałą Rady Ministrów.

Art. 2. W zakresie, określonym w rozporządzeniu niniejszem, Państwo może już w czasie pokoju nałożyć na osoby fizyczne lub prawne obowiązki przysposobienia do świadczeń rzeczowych, polegający:

1) na przygotowaniu przedsiębiorstw, gospodarstw i innych warsztatów pracy, albo też ich części do wytwórczości lub działalności, odpowiadającej potrzebom obrony Państwa lub warunkom wojennym;

2) na przystosowaniu ich do przejścia na tę wytwórczość.

Art. 3. (1) Obowiązek świadczeń rzeczowych trwa przez czas wojny lub pozostawania wojska albo marynarki wojennej (ich części) w stanie zmobilizowanym. Termin ustania tego obowiązku ogłasza w drodze obwieszczenia Minister Spraw Wojskowych.

(2) W przypadku, określonym w art. 1 ust. 2, obowiązek świadczeń rzeczowych trwa do czasu jego zniesienia rozporządzeniem Rady Ministrów.

Art. 4. (1) Przedmiotem świadczeń rzeczowych są rzeczy ruchome i nieruchome oraz prawa, będące własnością lub w posiadaniu (dzierżeniu) osób fizycznych lub prawnych.

(2) Przedmiotem świadczeń rzeczowych mogą być również przyszłe wytwory pracy lub plody natury.

Art. 5. Obowiązek świadczeń rzeczowych polega:

1) na odstąpieniu na rzecz Państwa prawa własności, użytkowania, używania i innych praw odnoszących się do ruchomości lub nieruchomości, lub na ograniczeniu tych praw;

2) na oddaniu na rzecz Państwa nieruchomości do użytku lub do swobodnego rozporządzenia;

3) na podporządkowaniu osób fizycznych lub prawnych żądanom władzy w zakresie pewnego określonego wykonywania przez te osoby ich praw majątkowych lub korzystania przez nie z tych praw.

Art. 6. Przymusowe odstąpienie na rzecz Państwa prawa własności nieruchomości tytułem świadczenia rzeczowego następuje w drodze wywłaszczenia.

Art. 7. Oddanie do użytku nieruchomości uprawnia Państwo do stawiania na nich fortyfikacji, fabryk oraz innych budowli, tudzież do budowy na nich mostów, dróg, kolei żelaznych i lotnisk oraz tego wszystkiego, co jest potrzebne do celów wojennych.

Art. 8. (1) Oddanie nieruchomości do swobodnego rozporządzenia nadaje Państwu, oprócz uprawnień, określonych w art. 7, także prawo istotnej zmiany lub zburzenia budynków.

(2) Na żądanie właściciela nieruchomości, oddanej do swobodnego rozporządzenia, przeprowadza się jej wywłaszczenie; zgłoszenie tego żądania nie wstrzymuje przejścia nieruchomości do swobodnego rozporządzenia.

Art. 9. (1) Obowiązek świadczeń rzeczowych (art. 1) oraz obowiązek przysposobienia do tych świadczeń (art. 2) ciąży — jeśli rozporządzenie niniejsze nie stanowi inaczej — na właścicielach, posiadaczach lub dzierżycielach przedmiotów świadczeń, bądź też na ich prawnych zastępcach albo przedstawicielach.

(2) W przypadku niewykonania obowiązku świadczeń rzeczowych lub przysposobienia do tych świadczeń w czasie i w sposób nakazany przez władzę, wykonanie nastąpi w razie potrzeby przy użyciu środków przymusowych.

Art. 10. Nie mogą być przedmiotem świadczeń rzeczowych:

1) kościoły, kaplice i domy modlitwy wszystkich uznanych w Państwie wyznań religijnych wraz ze znajdującymi się w nich przedmiotami, służącymi bezpośrednio do służby bożej, oraz przedmioty kultu;

2) nieruchomości i ruchomości, pozostające w zarządzie lub użytkowaniu żeglugi śródlądowej, będącej pod zarządem Państwa, Polskiego Monopolu Tytoniowego, Państwowego Monopolu Spirytusowego, Polskiego Monopolu Solnego oraz przedsiębiorstw państwowych: „Polskie Koleje Państwowe” i „Polska Poczta, Telegraf i Telefon”, niezależnie od tego, czy stanowią one własność Skarbu Państwa, przedsiębiorstwa lub osoby prywatnej;

3) wszelkie przesyłki, powierzone pocztom, do chwili wydania ich odbiorcy;

4) nieruchomości, ruchomości i prawa, wolne od obowiązku świadczeń rzeczowych w myśli prawa międzynarodowego, zwyczajów międzynarodowych lub zawartych konwencji.

Art. 11. (1) Z mocy rozporządzenia władzy mogą być zwolnione od świadczeń rzeczowych:

1) mające charakter publiczny: muzea, przybytki sztuki, biblioteki i zbiory naukowe oraz artystyczne, tudzież mające wartość zabytkową prywatne zbiory i poszczególne przedmioty (ruchome lub nieruchomości) sztuki i zabytków kultury. Rozporządzenie Ministra Spraw Wojskowych, wydane w porozumieniu z interesowanymi ministrami, określi właściwość władz uprawnionych do udzielania zwolnień, tryb zwolnień oraz rodzaje muzeów, przybytków sztuki i t. p., które uważać należy za mające charakter publiczny, lub zbiory i przedmioty, które uważać należy za mające wartość zabytkową;

2) instytucje, zakłady i pracownie naukowo-doświadczalne, laboratoria i instytucje badawczo-rozpoznawcze oraz laboratoria wytwarzające środki lecznicze, medyczne, surowice i szczepionki lub środki lecznicze, surowice i szczepionki weterynaryjne, które interesowani ministrowie w porozumieniu z Ministrem Spraw Wojskowych lub władze przez nich upoważnione zwolnią od świadczeń; zwolnienie może być zupełne lub ograniczone tylko do zwolnienia od zajęcia lokalu i ruchomości, stanowiących część składową pracowni naukowej; w tym ostatnim jednak przypadku zakład naukowo-doświadczalny może być użyty jedynie do prac doświadczalnych, laboratoria i instytucje badawczo-rozpoznawcze do prac badawczo-rozpoznawczych, a laboratoria wytwarzające środki lecznicze medyczne lub weterynaryjne — do wytwarzania tych środków;

3) gospodarstwa wiejskie, posiadające szczególne znaczenie dla kultury rolnej, hodowlanej, ogrodowej, rybnej lub leśnej, które właściwy wojewoda w porozumieniu z właściwym dowódcą okręgu korpusu zwolni od świadczeń;

4) części gospodarstw wiejskich (zwierzęta, rośliny, nasiona, pasza, pomieszczenia i t. p.), posiadające szczególne znaczenie dla kultury rolnej, hodowlanej, ogrodowej, rybnej lub leśnej, które określili w drodze rozporządzenia Minister Rolnictwa i Reform Rolnych w porozumieniu z Ministrem Spraw Wojskowych.

(2) Na obszarze objętym stanem wojennym zwolnienie od świadczeń rzeczowych zarządza Naczelny Wódz lub upoważnione przez niego władze.

Art. 12. (1) Od świadczeń rzeczowych mogą być zwolnione:

1) przedmioty, konieczne do zaspakajania niezbędnych codziennych potrzeb osobistych lub służące do osobistego wykonywania zawodu osoby obowiązanej do świadczenia lub najbliższych członków jej rodziny;

2) produkty wszelkiego rodzaju, jakie w gospodarstwie wiejskiem są niezbędne do siewu, sadzenia lub obsady (ryby);

3) inwentarz żywy i martwy w ilości niezbędnej dla prawidłowego prowadzenia gospodarstwa wiejskiego;

4) zapasy produktów niezbędnych w gospodarstwie wiejskiem do wyżywienia gospodarza, jego domowników, stałych robotników oraz inwentarza.

(2) O zwolnieniu przedmiotów, wymienionych w pkt. 1), orzeka na prośbę interesowanego powiatowa władza administracji ogólnej, o zwolnieniu mienia, wymienionego w pkt. 2), 3) i 4), — właściwa władza administracyjna I instancji, wedle zasad określonych przez Ministra Rolnictwa i Reform Rolnych w porozumieniu z Ministrem Spraw Wojskowych i Ministrem Spraw Wewnętrznych. Od zarządzenia władzy służy stronie odwołanie, które nie ma jednak mocy wstrzymującej wykonania zarządzenia.

(3) Na obszarze objętym stanem wojennym zwolnienie od świadczeń rzeczowych zarządza Naczelny Wódz lub upoważnione przez niego władze.

Art. 13. (1) Szpitale, zakłady zdrojowe i zakłady zdrowotności publicznej mogą być przedmiotem świadczeń rzeczowych jedynie dla celów sanitarno-wojskowych za zgodą Ministra Opieki Społecznej, a jeśli chodzi o zakłady weterynaryjne — za zgodą Ministra Rolnictwa i Reform Rolnych.

(2) Na obszarze objętym stanem wojennym prawo dysponowania szpitalami, zakładami zdrojowymi, zakładami zdrowotności publicznej i zakładami weterynaryjnymi służy Naczelnemu Wódcowi lub upoważnionym przez niego władzom.

Art. 14. (1) Ministrowie: Spraw Wojskowych, Spraw Wewnętrznych i Skarbu w porozumieniu z interesowanymi ministrami oznaczać będą w drodze rozporządzeń, które rodzaje ruchomości i nieruchomości mają podlegać świadczeniom rzeczowym.

(2) Na obszarze objętym stanem wojennym rodzaje ruchomości i nieruchomości, mające podlegać świadczeniom rzeczowym, określają rozporządzenia i zarządzenia Naczelnego Wodza.

Art. 15. Właściciele, posiadacze lub dzierżyciele przedmiotów i praw podlegających świadczeniom, albo też ich prawni zastępcy lub przedstawiciele obowiązani są w każdym czasie do udzielenia na żądanie właściwych władz państwowych danych, dotyczących przedmiotów świadczeń.

Art. 16. W warunkach, przewidzianych w art. 1, Rada Ministrów — jeśli dane uprawnienie nie służy innej władzy — może:

1) zakazać wywozu wszelkiego rodzaju ruchomości zagranicę, bądź do pewnych części Państwa, lub wywóz ograniczyć;

2) normować oraz poddać kontroli obrót towarowy i pieniężny, zarówno na rynkach wewnętrznych, jak i w stosunkach z zagranicą;

3) normować wytwórczość i spożycie;

4) nakazać lub też zakazać wytwarzania lub przerobu pewnych produktów;

5) zakazać lub ograniczyć podróże obiektów pływających żeglugi morskiej lub śródlądowej zagranicę.

Rozdział II.

Zgłaszanie zapotrzebowań i pobieranie świadczeń rzeczowych.

Art. 17. (1) Prawo zgłaszania zapotrzebowań świadczeń rzeczowych przysługuje Ministrowi Spraw Wojskowych oraz innym ministrom w zakresie ich działalności, a także władzom i organom przez nich upoważnionym.

(2) Na obszarze objętym stanem wojennym prawo zgłaszania zapotrzebowań świadczeń rzeczowych służy Naczelnemu Wódcowi oraz upoważnionym przez niego władzom lub organom.

Art. 18. W przypadku zgłoszenia zapotrzebowania na ten sam przedmiot świadczenia przez władze wojskowe i inne władze państwowe, pierwszeństwo w zaspokojeniu zapotrzebowania służy władzom wojskowym.

Art. 19. (1) Władze, upoważnione do zgłaszania zapotrzebowań świadczeń rzeczowych, kierują je, — jeśli przepisy rozporządzenia niniejszego nie stanowią inaczej, — do władz administracyjnych, które określi rozporządzenie Ministra Spraw Wojskowych, wydane w porozumieniu z interesowanymi ministrami.

(2) W przypadkach niecierpiących zwłoki, tudzież gdy władze administracyjne przestały już działać, mogą być zapotrzebowania skierowywane wprost do zarządu gminy, a gdyby i ten sposób zapotrzebowania nie dawał pewności, że świadczenie na czas będzie wykonane, kieruje się zapotrzebowanie w formie nakazu bezpośrednio do osoby, od której żąda się świadczenia.

(3) Na obszarze objętym stanem wojennym Naczelnny Wódz oraz władze lub organa przez niego upoważnione mogą — bez potrzeby skierowywania zapotrzebowań do władz właściwych — wydawać oraz bezpośrednio doręczać nakazy dotyczące obowiązku świadczenia.

Art. 20. (1) Na podstawie otrzymanych zapotrzebowań władze, wymienione w art. 19, wydają odpowiednie zarządzenia, wystawiają nakazy oraz doręczają je osobom, obowiązanych do świadczeń.

(2) Nakaz należy kierować bezpośrednio do właściciela, posiadacza lub dzierżyciela przedmiotów świadczeń, albo też do ich prawnych zastępców lub przedstawicieli, jeśli przepisy rozporządzenia niniejszego nie stanowią inaczej.

(3) Obowiązek wykonania nakazu ciąży na osobach, którym zgodnie z przepisami rozporządzenia niniejszego nakaz doręczono.

Art. 21. (1) Organ odbierający przedmiot świadczenia obowiązany jest doręczyć niezwłocznie świadczącemu dowód wykonania świadczenia.

(2) Jeżeli właściciel, posiadacz lub dzierżyciel przedmiotu świadczenia, albo też ich prawni zastępcy lub przedstawiciele są nieobecni lub niewiadomi, należy pobrać świadczenie w obecności dwóch świadków, w razie potrzeby przy udziale biegłych, jeśli tylko istnieje możliwość ich powołania. W tym przy-

padku nakaz i dowód wykonania świadczenia przesyła się do właściwej powiatowej komisji świadczeń rzeczowych.

Art. 22. (1) Pobranie jako świadczenia rzeczowego ruchomości:

1) złożonych lub przechowywanych: w składach lub magazynach państwowych lub samorządowych, kolei, przedsiębiorstw komunikacyjnych i transportowych, w składach towarowych, jak również u osób prywatnych fizycznych i prawnych;

2) przewożonych lub transportowanych niezależnie od sposobu — lądem, wodą lub powietrzem, — odbywa się w obecności dwóch świadków, w razie potrzeby przy udziale biegłych, jeśli istnieje możliwość ich powołania.

(2) W przypadkach, wymienionych w ust. 1, nakaz i dowód wykonania świadczenia wystawia się w dwóch egzemplarzach. Jeden egzemplarz nakazu i dowodu wykonania świadczenia doręcza się depozytariuszowi, przewoźnikowi lub dzierżycielowi, drugi właścicielowi lub posiadaczowi przedmiotów świadczeń; jeżeli zaś uprawniony do otrzymania nakazu i dowodu jest nieobecny lub niewiadomy, przeznaczony dla niego egzemplarz nakazu i dowodu wykonania świadczeń przesyła się do właściwej powiatowej komisji świadczeń rzeczowych.

(3) Wydanie przedmiotu świadczenia zwalnia w przypadkach, wymienionych w ust. 1, depozytariuszów, przewoźników lub dzierżycieli od ciężących na nich prawnych obowiązków. Wynagrodzenie z tytułu tych świadczeń służy interesowanym na zabezpieczenie tych samych praw, jakie im służyły na wydanych przedmiotach świadczeń.

Art. 23. (1) W przypadkach, w których w celu dostarczenia przedmiotu świadczenia do oznaczonego miejsca i w oznaczonym czasie okaże się konieczne odpowiednie jego opakowanie lub czasowe użycie środka przewozowego, służy organowi odbierającemu przedmiot świadczenia prawo zażądania i pobrania przedmiotów służących do opakowania oraz prawo użycia środka przewozowego — bez osobnego zgłoszenia zapotrzebowania przez właściwe władze.

(2) Pobranie przedmiotów służących do opakowania oraz czasowe użycie środka przewozowego stwierdza organ odbierający świadczenie w dowodzie wykonania świadczenia, odnoszącym się do głównego przedmiotu świadczenia.

Art. 24. Pobranie świadczeń rzeczowych może nastąpić także w drodze repartycji. Polega ona na ustaleniu ilości przedmiotów świadczenia, jakie mają być dostarczone przez poszczególne okręgi administracyjne i w następstwie przez poszczególne podmioty obowiązane do świadczeń.

Art. 25. (1) Pobranie rzeczowych świadczeń w drodze repartycji zarządza:

1) jeżeli świadczenia mają być pobrane z dwóch lub więcej województw — właściwy minister, który ustala zarazem kontyngent na poszczególne województwa;

2) jeżeli świadczenia mają być pobrane z dwóch lub więcej powiatów tego samego województwa — właściwa władza administracyjna II instancji, która ustala zarazem kontyngent na poszczególne powiaty;

3) jeżeli świadczenia mają być pobrane z jednego powiatu lub też poszczególnych gmin (wsi, przysiółków, osad i t. p.) tego samego powiatu — właściwa władza administracyjna I instancji, która ustala zarazem kontyngent na poszczególne gminy, oraz na wchodzące w ich skład wsie, przysiółki, osady i t. p.

(2) Władze określają zarazem termin, w którym powinny być ustalone listy repartycyjne oraz uskutecznione pobranie świadczeń w drodze repartycji.

(3) Pobranie świadczeń w drodze repartycji w zakresie drewna użytkowego, materiałów drzewnych przerobionych oraz drewna opałowego przygotowują na podstawie planu repartycji, wydanego przez Ministra Rolnictwa i Reform Rolnych, organy administracji lasów państwowych na swym obszarze działania. Przygotowane przez organy administracji lasów państwowych plany repartycji są podstawą do zarządzania repartycji przez władze administracji ogólnej.

(4) Sposób zarządzania repartycji, ustalenia list repartycyjnych oraz tryb postępowania w tych sprawach co do gospodarstw leśnych — określi rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Reform Rolnych, wydane w porozumieniu z Ministrami: Spraw Wewnętrznych i Spraw Wojskowych.

Art. 26. Na obszarze objętym stanem wojennym pobranie rzeczowych świadczeń w drodze repartycji normuje Naczelnny Wódz lub upoważnione przez niego władze.

Art. 27. (1) Repartycję świadczeń, nałożonych na gminę (wieś, przysiółek, osadę i t. p.), między poszczególne podmioty obowiązane do świadczeń uskutecznia się na podstawie list repartycyjnych.

(2) Listy repartycyjne ustalają:

1) w miastach o odrębnym prawie (statucie) oraz miastach wydzielonych z powiatowych związków samorządowych — jedna lub więcej komisji repartycyjnych, składające się z prezydenta miasta lub jego przedstawiciela jako przewodniczącego oraz czterech członków rady miejskiej;

2) w miastach innych, niż określone w pkt. 1), — burmistrz lub jego zastępca, w gminach wiejskich — wójt lub jego zastępca, przy udziale czterech członków rady miejskiej albo gminnej, po wysłuchaniu w miarę potrzeby opinii sołtysa.

(3) W razie przeszkód, spowodowanych siłą wyższą, oraz w przypadkach niecierpiących zwłoki ustalenie listy repartycyjnej przeprowadzają bez udziału osób, wymienionych w ust. 2, prezydent miasta, burmistrz lub wójt, bądź też ich zastępcy, przy udziale o ile możliwości dwóch mieszkańców gminy.

(4) W przypadku nieustalenia w terminie list repartycyjnych, listy te ustalała właściwe władze administracyjne I instancji (art. 25 ust. 1 pkt. 3)).

Art. 28. (1) Lista repartycyjna zastępuje nakaz świadczenia. Należy ją ogłosić w gminie w sposób zwyczajowo przyjęty; ogłoszenia zastępuje doręczenie nakazu świadczenia.

(2) Od ustaleń, poczynionych w liście repartycyjnej, przysługuje interesowanemu odwołanie w administracyjnym toku instancji, które nie wstrzymuje wykonania świadczenia.

Art. 29. (1) Do świadczenia obowiązany jest każdy, kto jest umieszczony w liście repartycyjnej.

(2) W razie nieobecności osób, wymienionych w liście repartycyjnej, organ przeprowadzający pobranie świadczenia w drodze repartycji postępuje w sposób, określony w art. 21 ust. 2.

Art. 30. (1) Każdemu ze świadczących na podstawie listy repartycyjnej organy odbierające przedmiot świadczenia wydają dowód wykonania świadczenia.

(2) W przypadku nieobecności świadczącego dowód wykonania świadczenia ma być złożony w zarządzie gminy z przeznaczeniem doręczenia go świadczącemu na jego żądanie.

Art. 31. (1) Stosownie do wyników świadczeń, pobranych w gminie na podstawie list repartycyjnych, zarząd gminy otrzymuje dowód wykonania świadczenia przez gminę.

(2) Dowody te wystawia władza administracyjna I instancji, która w myśl art. 25 ust. 1 pkt. 3) zarządziła w gminie pobranie świadczeń w drodze repartycji.

Art. 32. Zamiast przeprowadzenia repartycji zarząd gminy może dostarczyć żądanych przedmiotów świadczeń w inny sposób, jeśli to nie pociągnie za sobą opóźnienia w ich dostarczeniu.

Art. 33. (1) Wynagrodzenie za pobrane w drodze repartycji świadczenia będzie wypłacone zarządowi gminy za okazaniem dowodu wykonania świadczenia przez gminę.

(2) Zarząd gminy obowiązany jest wypłacić niezwłocznie po otrzymaniu wynagrodzenia każdemu ze świadczących należną mu kwotę.

R o z d z i a ł III.

Świadczenia przemysłu.

Art. 34. (1) Za przedsiębiorstwa przemysłowe w rozumieniu rozporządzenia niniejszego uważa się:

1) wszelkie warsztaty pracy, wydobywające surowce, wytwarzające lub przetwarzające (fabryki, stocznie, huty, kopalnie i inne przedsiębiorstwa górnicze, urzędzenia portowe i t. p.) niezależnie od rodzaju sił, jakimi są poruszane, lub z jakich korzystają, oraz niezależnie od tego, czy prowadzone są w celu zysku, czy też w innym celu;

2) przedsiębiorstwa handlowe, składowe, transportowe i komunikacyjne, z wyjątkiem podlegających Ministrowi Komunikacji;

3) przedsiębiorstwa telekomunikacyjne, z wyjątkiem podlegających Ministrowi Poczty i Telegrafów;

4) zakłady wytwarzające, przesyłające lub rozdzielające energię;

5) zakłady wodociągowe i kanalizacyjne.

(2) Do przedsiębiorstw przemysłowych w rozumieniu rozporządzenia niniejszego zalicza się również grupy i organizacje przemysłowe i handlowe (ust. 1) o charakterze administracyjno-gospodarczym (koncerny, syndykaty, kartele, związki przemysłowe i handlowe i t. p.).

Art. 35. (1) Minister Przemysłu i Handlu może już w czasie pokoju w porozumieniu z Ministrami: Spraw Wojskowych i Skarbu zarządzić przysposobienie przedsiębiorstwa do świadczeń rzeczowych i w tym celu nakładać na właścicieli lub posiadaczy lub też na zarządy (zarządców) przedsiębiorstw przemysłowych:

1) obowiązek przygotowania przedsiębiorstw tak istniejących, jak i nowo zakładanych do wytwórczości lub działalności, odpowiadającej potrzebom obrony Państwa lub warunkom wojennym, a zwłaszcza — przez dostosowanie budowy lub przeróbki obiektów przedsiębiorstwa do potrzeb tej wytwórczości lub działalności oraz przez stałe posiadanie i utrzymywanie w należytym stanie wskazanych przez tych ministrów urządzeń, maszyn, narzędzi, materiałów ruchu, surowców, półfabrykatów, fabrykatów i innych ruchomości;

2) obowiązek przystosowania przedsiębiorstw do przejścia na wytwórczość wojenną lub działalność według zadań i wskazówek wymienionych ministrów, a zwłaszcza — przez uruchomienie tytułem próby wytwórczości wojennej, przez zmontowanie i zainstalowanie urządzeń technicznych i maszyn dla celów wytwórczości wojennej lub działalności wedle zadań i wskazówek wymienionych ministrów, oraz przez opracowanie elaboratu eksploatacyjnego, odpowiadającego potrzebom tej wytwórczości lub działalności, a obejmującego plan przeprowadzenia potrzebnych adaptacji technicznych, plan uzupełnień personalnych, plan przeszkolenia personelu, plan gromadzenia i uzupełniania zapasów surowców i półfabrykatów oraz plan organizacji pracy.

(2) W sprawach dotyczących przemysłu rolnego oraz wytwarzania nawozów sztucznych, maszyn i narzędzi rolniczych, powyższe zarządzenia Ministra Przemysłu i Handlu będą wydawane w porozumieniu również z Ministrem Rolnictwa i Reform Rolnych, a w sprawach dotyczących przemysłu chemiczno-farmaceutycznego, wytwarzania przyrządów, narzędzi i przyborów lekarskich, dentystycznych, elektromedycznych oraz środków opatrunkowych — w porozumieniu z Ministrem Opieki Społecznej.

(3) W stosunku do przemysłu drzewnego, przetwarzającego surowce, zarządzenia, objęte ust. 1, wydaje Minister Rolnictwa i Reform Rolnych w porozumieniu z Ministrami: Przemysłu i Handlu, Spraw Wojskowych i Skarbu, albo też upoważnione przez nich władze podległe.

(4) W sprawach dotyczących aprowizacji zarządzenia, objęte ust. 1, wydaje Minister Spraw Wewnętrznych w porozumieniu z Ministrami: Spraw Wojskowych i Skarbu oraz innymi interesowanymi ministrami.

Art. 36. Dostarczenie przez Państwo dla celów przysposobienia przedsiębiorstwa do świadczeń rze-

czowych: urządzeń, maszyn, narzędzi materiałów ruchu, surowców, półfabrykatów, fabrykatów i innych ruchomości nie stwarza tytułu własności na nich dla właścicieli, posiadaczy lub dzierżycieli tych przedsiębiorstw, jeśli zawarta umowa nie stanowi inaczej.

Art. 37. (1) Delegaci Ministerstwa Spraw Wojskowych, wyznaczeni przez Ministra Spraw Wojskowych w porozumieniu z interesowanymi ministrami, mają — niezależnie od warunków przewidzianych w art. 1 — prawo wstępu do wszystkich pomieszczeń i urządzeń przedsiębiorstw przemysłowych celem zebrania danych dotyczących przedmiotów świadczeń rzeczowych.

(2) Właściciele, posiadacze i zarządy (zarządcy) przedsiębiorstw przemysłowych, lub ich prawni zastępcy albo przedstawiciele obowiązani są na żądanie delegatów Ministerstwa Spraw Wojskowych, występujących w towarzystwie przedstawiciela właściwej władzy państwowej, przemysłowej, górniczej, kolejowej i t. p. lub okazujących polecenie tej władzy:

1) poczynić wszelkie ułatwienia przy przeglądzie przedsiębiorstwa lub zdejmowaniu planów i szkiców: terenów z dojazdami, budowli, składów, magazynów, maszyn i urządzeń technicznych, okazując na żądanie również posiadane plany i rysunki zabudowań i poszczególnych urządzeń;

2) udzielać informacji i wyjaśnień, dotyczących maszyn i urządzeń technicznych, personelu, produkowania, zdolności wytwórczej, pojemności składów i magazynów i sposobu przechowywania i magazynowania;

3) okazywać zapasy i podać ich ilość, a w szczególności paliwa i materiałów pędnych, surowców, półfabrykatów i fabrykatów, jak również narzędzi i innych ruchomości;

4) podać do wiadomości wysokość i rodzaj kapitału przedsiębiorstwa.

(3) Otrzymane dane stanowią tajemnicę urzędową i mogą być zużytkowane tylko dla celów, przewidzianych przez rozporządzenie niniejsze.

Art. 38. (1) Do udzielania danych dotyczących przedmiotów świadczeń rzeczowych (art. 37) oraz do załatwiania wszelkich spraw, związanych z przysposobieniem przedsiębiorstw przemysłowych do świadczeń rzeczowych (art. 35), ma przedsiębiorstwo obowiązek ustanowienia na własny koszt — stosownie do żądania właściwej wojewódzkiej władzy administracji ogólnej — stałego pełnomocnika upoważnionego do występowania wobec tej władzy imieniem przedsiębiorstwa.

(2) Jeżeli przedsiębiorstwo obejmuje kilka zakładów pracy, będących odrębnymi jednostkami techniczno-administracyjnymi, ciąży na niem ponadto obowiązek ustanowienia — na żądanie właściwej wojewódzkiej władzy administracji ogólnej — stałych pełnomocników dla każdego zakładu z osobna.

(3) Na żądanie właściwej wojewódzkiej władzy administracji ogólnej ma przedsiębiorstwo również obowiązek ustanowienia stałego zastępcy pełnomocnika.

(4) Do zastępcy pełnomocnika stosuje się wszystkie przepisy, odnoszące się do stałego pełnomocnika.

Art. 39. (1) Pełnomocnikiem można ustanowić osobę, która:

1) posiada obywatelstwo polskie,
2) władza biegle językiem polskim w słowie i piśmie,

3) zajmuje kierownicze stanowisko w danym przedsiębiorstwie albo należy do zarządu danego przedsiębiorstwa,

4) posiada pełne zaufanie władz państwowych.

(2) Wojewódzka władza administracji ogólnej może wyjątkowo zezwolić na ustanowienie pełnomocnikiem osoby, nieodpowiadającej warunkowi, określonymu w ust. 1 pkt. 3), lecz posiadającej odpowiednie kwalifikacje zawodowe.

(3) Obowiązki pełnomocnika może pełnić właściciel, współwłaściciel lub posiadacz przedsiębiorstwa, jeżeli odpowiada warunkom, określonym w ust. 1 pkt. 1), 2) i 4).

Art. 40. (1) Pełnomocnika należy ustanowić w terminie wyznaczonym przez właściwą wojewódzką władzę administracji ogólnej; termin ten nie będzie krótszy, niż dwa tygodnie.

(2) O ustanowieniu pełnomocnika należy zawiadomić władzę, która zażądała ustanowienia, dołączając równocześnie pisemną deklarację odnośnej osoby o gotowości przyjęcia obowiązków pełnomocnika.

Art. 41. Pełnomocnik może spełniać czynności swe po zatwierdzeniu przez właściwą wojewódzką władzę administracji ogólnej, która może zatwierdzenia odmówić lub zatwierdzenie cofnąć, jeśli pełnomocnik nie odpowiada lub przestaje odpowiadać warunkom, określonym w art. 39. W tym przypadku wyznacza ona równocześnie termin, nie krótszy, niż dwa tygodnie, w którym przedsiębiorstwo ma obowiązek ustanowić innego pełnomocnika.

Art. 42. (1) Jeżeli przedsiębiorstwo nie ustanowiło w terminie pełnomocnika, albo też jeżeli właściwa wojewódzka władza administracji ogólnej trzykrotnie odmówiła zatwierdzenia pełnomocnika, ustanowionego przez przedsiębiorstwo, wyznacza ona pełnomocnika komisarycznego.

(2) Pełnomocnik komisaryczny otrzymuje od przedsiębiorstwa wynagrodzenie w wysokości, ustalonej przez wojewódzką władzę administracji ogólnej według przeciętnego wynagrodzenia osób, zajmujących stanowiska kierownicze w danym przedsiębiorstwie. Przedsiębiorstwu służy prawo zgłoszenia — w nieprzekraczalnym terminie 14 dni po otrzymaniu odpisu decyzji wojewódzkiej władzy administracji ogólnej — wniosku do sądu okręgowego o ustalenie wysokości wynagrodzenia. Sąd załatwia wniosek taki w postępowaniu niespornym (incydentalnym), którego koszty ponosi przedsiębiorstwo.

(3) Do pełnomocnika komisarycznego stosuje się wszystkie przepisy odnoszące się do pełnomocnika ustanowionego przez przedsiębiorstwo.

(4) Przedsiębiorstwo ma obowiązek przydzielić pełnomocnikowi komisarycznemu odpowiednio urządzone lokalne służbowe i umożliwić mu uzyskiwanie wszelkich wiadomości, potrzebnych do wykonywania jego obowiązków.

(5) Pełnomocnik komisaryczny pełni swe czynności, dopóki przedsiębiorstwo nie ustanowi pełnomocnikiem osoby, którą właściwa wojewódzka władza administracji ogólnej zatwierdzi jako pełnomocnika.

Art. 43. (1) Przedsiębiorstwo może zwolnić pracownika, będącego pełnomocnikiem, stosownie do obowiązujących w tej mierze przepisów, ma jednak obowiązek ustanowić w terminie nie dłuższym, niż trzy dni innego pełnomocnika; przepisy art. 38—42 stosuje się odpowiednio.

(2) Jednocześnie z wypowiedzeniem pracy pracownikowi pełniącemu obowiązki pełnomocnika lub jednocześnie z rozwiązaniem z nim umowy o pracę bez wypowiedzenia przedsiębiorstwo powinno zawiadomić o tem wojewódzką władzę administracji ogólnej.

Art. 44. Od decyzji wojewódzkiej władzy administracji ogólnej w sprawach, objętych art. 38—43, służy odwołanie; odwołanie nie wstrzymuje wykonania decyzji.

Art. 45. (1) Przygotowanie przedsiębiorstw do wytwórczości lub działalności wojennej, tudzież przystosowanie ich do przejścia na wytwórczość wojenną lub działalność wedle żądań i wskazówek władzy (art. 35) odbywa się na koszt Skarbu Państwa, jeżeli żądane przygotowanie lub przystosowanie wykracza poza własny gospodarczy interes przedsiębiorstwa.

(2) Jeżeli właściciel lub posiadacz przyjmie z mocy umowy na siebie obowiązki, wymienione w art. 35, stosuje się zamiast powyższych przepisów postanowienia umowy.

Art. 46. (1) W przypadku niewykonania w terminie oznaczonym czynności dotyczących przysposobienia do świadczeń rzeczowych, a nakazanych w myśl art. 35 lub wynikających z umowy, Minister Przemysłu i Handlu może w porozumieniu z Ministrami: Spraw Wojskowych i Skarbu oraz innymi interesowanymi ministrami (art. 35 ust. 2) zarządzić wykonanie nakazanych czynności w trybie administracyjnym.

(2) Jeśli Skarb Państwa nie jest obowiązany do poniesienia kosztów tych czynności w myśl art. 45 ust. 1, wykonanie odbędzie się na koszt obowiązanych do ich wykonania. W tym przypadku Minister Przemysłu i Handlu w porozumieniu z Ministrami: Spraw Wojskowych i Skarbu oraz innymi interesowanymi ministrami (art. 35 ust. 2) wyda orzeczenie w sprawie ściągnięcia z mienia osób obowiązanych do wykonania tych czynności sumy stanowiącej równowartość kosztów wykonania czynności.

(3) Orzeczenie stanowi tytuł wykonawczy. Osoby interesowane mogą żądać w trybie powództwa sądowego w terminie dni 14 od daty doręczenia im odpisu orzeczenia obniżenia ustalonych niemi kosztów. Sąd może w razie wniesienia powództwa wstrzymać na wniosek powoda wykonanie orzeczenia.

(4) W stosunku do przemysłu drzewnego, przetwarzającego surowce, zarządzenia i orzeczenia wy-

daje Minister Rolnictwa i Reform Rolnych w porozumieniu z Ministrami: Przemysłu i Handlu, Spraw Wojskowych i Skarbu, w sprawach zaś, dotyczących aprowizacji — Minister Spraw Wewnętrznych w porozumieniu z Ministrami: Spraw Wojskowych i Skarbu oraz innymi interesowanymi ministrami.

Art. 47. (1) W warunkach, przewidzianych w art. 1, Minister Przemysłu i Handlu w porozumieniu z Ministrem Spraw Wojskowych i Ministrem Skarbu może w każdym przedsiębiorstwie przemysłowym dokonać kosztem Skarbu Państwa wszelkich zmian i przeróbek według swego uznania w celu przygotowania przedsiębiorstwa do wymagań wytwórczości lub działalności wojennej, lub też w celu zmiany ich charakteru i rodzaju wytwórczości oraz działalności.

(2) W sprawach, dotyczących przemysłu rolnego, wytwarzania nawozów sztucznych, maszyn i narzędzi rolniczych, zarządzenia, wynikające z ust. 1, wydaje Minister Przemysłu i Handlu również w porozumieniu z Ministrem Rolnictwa i Reform Rolnych, a w sprawach dotyczących przemysłu chemiczno - farmaceutycznego, wytwarzania przyrządów, narzędzi i przyborów lekarskich, dentystrycznych i elektromedycznych oraz środków opatrunkowych, — w porozumieniu z Ministrem Opieki Społecznej.

(3) W stosunku do przemysłu drzewnego, przetwarzającego surowce, zarządzenia, wynikające z ust. 1, wydaje Minister Rolnictwa i Reform Rolnych w porozumieniu z Ministrami: Przemysłu i Handlu, Spraw Wojskowych i Skarbu, a w sprawach dotyczących aprowizacji — Minister Spraw Wewnętrznych w porozumieniu z Ministrami: Spraw Wojskowych i Skarbu oraz innymi interesowanymi ministrami.

Art. 48. (1) W warunkach, przewidzianych w art. 1, mogą wymienieni w art. 47 ministrowie używać według swego uznania całej zdolności wytwórczej przedsiębiorstw przemysłowych do celów obrony Państwa w takim zakresie, w jakim to jest bezpośrednio lub pośrednio potrzebne do osiągnięcia tych celów.

(2) Wymienieni w art. 47 ministrowie mogą przekazywać przysługujące im z mocy artykułu niniejszego uprawnienia władzom podległym.

Art. 49. (1) Wymienieni w art. 47 ministrowie lub upoważnione przez nich władze podległe mogą — stosownie do pierwotnego lub zmienionego charakteru przedsiębiorstwa (art. 47 ust. 1) — wydawać w warunkach, przewidzianych w art. 1, zarządzenia w kierunku:

- 1) prowadzenia pewnego rodzaju wytwórczości przemysłowej lub wydobywania górnictwa;
- 2) oddawania Państwu ruchomości na własność, do użytkowania lub używania w ręce oznaczonych w nakazie osób, w miejscu i terminach tamże wskazanych. Przepis ten dotyczy zarówno już wytworzonych lub posiadanych przedmiotów, jak również tych, które zostaną wytworzone, wzniesione,

ustanowione lub wydobyte, albo które powstała jako przyrost naturalny, albo w inny sposób — po doręczeniu nakazu;

- 3) wykonania oznaczonych w nakazie robót i czynności wszelkiego rodzaju;
  - 4) magazynowania i przechowywania oznaczonych w nakazie ruchomości;
  - 5) transportowania przez przedsiębiorstwa transportowe i komunikacyjne osób, zwierząt i wszelkiego rodzaju ruchomości.
- (2) Ponadto wymienieni w art. 47 ministrowie lub upoważnione przez nich władze podległe mogą w warunkach, przewidzianych w art. 1:

- 1) normować działalność przedsiębiorstw przemysłowych pod każdym względem, a w szczególności co do metod wytwórczości, rodzaju i jakości wytworów, jako też rodzaju i jakości materiałów, surowców i półfabrykatów, jakie mają być przy tem użyte;
- 2) zarządzać wytwarzanie lub wykonywanie robót i innych czynności we własnym zakresie działania przez swoje organy przy użyciu całości lub części należących do przedsiębiorstw przemysłowych: pomieszczeń, maszyn, silników, urządzeń, sprzętu inwentarza, fabrykatów, półfabrykatów, wszelkiego rodzaju zapasów i innych nieruchomości i ruchomości, stanowiących części lub przynależności tych przedsiębiorstw;
- 3) mianować delegatów do przedsiębiorstw przemysłowych w charakterze: instruktorów, inspektorów, kontrolerów i dozorców robót; rozporządzenie Ministra Przemysłu i Handlu, wydane w porozumieniu z Ministrami: Spraw Wojskowych, Rolnictwa i Reform Rolnych oraz Skarbu, oznaczy zakres działania tych delegatów;
- 4) wziąć przedsiębiorstwa przemysłowe w przymusowy zarząd i zarządzać nimi przez osoby w tym celu delegowane, lub wziąć przedsiębiorstwa przemysłowe w przymusową dzierżawę, albo do użytkowania;
- 5) łączyć przedsiębiorstwa przemysłowe w grupy i organizacje i nadawać im osobowość prawną zależnie od nadanego statutu; grupy te i organizacje mogą być wpisywane do rejestru handlowego;
- 6) administrować zorganizowanym przemysłem (pkt. 5)) bezpośrednio lub przez osoby w tym celu wydelegowane;
- 7) rozdzielać kontyngentowo materiały, surowce lub półfabrykaty pomiędzy poszczególne zakłady przemysłowe.

(3) Rozporządzenie ministrów, wymienionych w art. 47, może wprowadzać wyłączność, zarówno na rzecz Państwa jak innych podmiotów prawnych, wytwórczości i obrotu oznaczonych w tem rozporządzeniu surowców, półfabrykatów i fabrykatów.

Art. 50. (1) Przed objęciem przedsiębiorstwa przemysłowego lub jego części albo poszczególnych obiektów w przymusowy zarząd, dzierżawę przymusową lub do użytkowania należy sporządzić w dwóch egzemplarzach protokołów oględzin z dokładnym przed-

stawieniem stanu, w jakim się znajduje przedsiębiorstwo w chwili jego objęcia.

(2) Protokół sporządza się przy udziale co najmniej dwóch świadków, odpowiedniej ilości biegłych oraz właściciela, posiadacza, członka zarządu lub przedstawiciela przedsiębiorstwa.

(3) Jeżeli właściciel, posiadacz, członek zarządu lub przedstawiciel przedsiębiorstwa, będąc należycie wezwany nie stawi się do wzięcia udziału w oględzinach i spisaniu protokołu, czyni się o tem wzmiankę w protokole. Niestawiennictwo nie wstrzymuje toku postępowania i nie ma wpływu na ważność dokonanych czynności.

(4) Jeżeli osoby właściciela, posiadacza, członków zarządu lub przedstawiciela przedsiębiorstwa są niewiadome, lub jeżeli osoby te przebywają zagranicą, albo też jeżeli jest stwierdzone, że osoby te nie mogą przybyć celem wzięcia udziału w oględzinach i spisaniu protokołu, właściwa powiatowa komisja świadczeń rzeczowych wyznaczy z urzędu prawnego zastępcę tych osób.

Art. 51. (1) Biegłych powołują we wzajemnem porozumieniu: przedstawiciel władzy, któremu polecono dokonanie oględzin, oraz właściciel, posiadacz, członek zarządu, lub przedstawiciel przedsiębiorstwa, albo też ustanowiony zastępca tych osób, biorący udział w oględzinach. Gdyby takie porozumienie nie doszło do skutku, biegłych wyznaczy z urzędu właściwa powiatowa komisja świadczeń rzeczowych.

(2) Biegli otrzymują na żądanie wynagrodzenie ze Skarbu Państwa w wysokości i według zasad, ustalonych rozporządzeniem Ministra Skarbu, wydanem w porozumieniu z Ministrami: Przemysłu i Handlu, Rolnictwa i Reform Rolnych oraz Spraw Wojskowych.

Art. 52. Jeżeli objęcie przedsiębiorstwa przemysłowego lub jego części, albo poszczególnego obiektu w przymusowy zarząd, dzierżawę przymusową lub do użytkowania jest rzeczą niecierpiącą zwłoki, a dokonanie oględzin i spisanie protokołu w sposób, określony w art. 50, napotyka na znaczne przeszkody, może nastąpić spisanie protokołu przed lub po objęciu przedsiębiorstwa, jego części lub poszczególnego obiektu z częściowem lub całkowitem odstępstwem od zasad, określonych w art. 50, jednak w ten sposób, by protokół możliwie dokładnie i w sposób nie budzący wątpliwości przedstawiał stan przedsiębiorstwa w chwili jego objęcia.

Art. 53. W sposób, podany w art. 50, należy dokonać oględzin i spisać protokół również przy ustaniu przymusowego zarządu, dzierżawy przymusowej lub użytkowania, jako też przed zwrotem przedsiębiorstwa, jego części albo poszczególnych przedmiotów osobom uprawnionym.

Art. 54. (1) Doprowadzenie do poprzedniego stanu przedsiębiorstwa, przysposobionego w warunkach przewidzianych w art. 1 ust. 1 do wytwórczości lub działalności wojennej, odbywa się na pisemne żądanie przedsiębiorstwa, zgłoszone bezpośrednio po otrzymaniu nakazu przysposobienia lub też najpóźniej do 30 dni od dnia zawiadomienia o zwolnieniu przedsiębiorstwa od obowiązku świadczenia.

(2) Doprowadzenie do poprzedniego stanu odbywa się na koszt Skarbu Państwa:

- 1) jeżeli wytwórczość wojenna danego przedsiębiorstwa była prowadzona przez Państwo na własny rachunek i ryzyko;
- 2) jeżeli przysposobienie przedsiębiorstwa dokonane zostało kosztem Skarbu Państwa.

(3) Doprowadzenie do poprzedniego stanu przedsiębiorstwa, przysposobionego do wytwórczości lub działalności wojennej w warunkach innych, niż przewidziane w art. 1 ust. 1, może nastąpić tylko na mocy pozwolenia, wydanego przez właściwego ministra w myśl art. 35 oraz na warunkach określonych w pozwoleniu.

Rozdział IV.

Świadczenia rolnictwa.

Art. 55. Za gospodarstwa wiejskie w rozumieniu rozporządzenia niniejszego uważa się gospodarstwa rolne, hodowlane, ogrodowe, rybne i leśne.

Art. 56. (1) Minister Rolnictwa i Reform Rolnych może już w czasie pokoju w porozumieniu z Ministrami: Spraw Wojskowych, Spraw Wewnętrznych i Skarbu nakładać na właścicieli, posiadaczy lub zarządców, będących osobami fizycznymi albo prawnymi, oraz na zarządy gospodarstw wiejskich obowiązek przygotowania gospodarstw do wytwórczości, odpowiadającej potrzebom obrony Państwa lub warunkom wojennym:

- 1) przez stałe posiadanie i utrzymywanie w należytych stanie wskazanych przez tych ministrów pomieszczeń, maszyn, narzędzi i innych środków wytwórczych;
- 2) przez prowadzenie gospodarki w pewnym nakazanym kierunku.

(2) Przepisy art. 36, 45, 46 i 54 stosuje się odpowiednio.

Art. 57. (1) Delegaci Ministerstwa Spraw Wojskowych, wyznaczeni przez Ministra Spraw Wojskowych w porozumieniu z Ministrami: Rolnictwa i Reform Rolnych oraz Spraw Wewnętrznych, mają — niezależnie od warunków, przewidzianych w art. 1, — prawo wstępu do wszystkich pomieszczeń i urządzeń gospodarstw wiejskich celem zebrania danych dotyczących przedmiotów świadczeń rzeczowych (art. 15).

(2) Właściciele, posiadacze, zarządcy i zarządy gospodarstw wiejskich obowiązani są na żądanie delegatów Ministerstwa Spraw Wojskowych, występujących w towarzystwie przedstawiciela właściwej władzy państwowej lub okazujących polecenie tej władzy:

- 1) poczynić wszelkie ułatwienia przy przeglądzie gospodarstwa wiejskiego oraz przy zdejmowaniu planów i szkiców: terenów z dojazdami, budowli, składów, magazynów, maszyn i urządzeń oraz okazywać posiadane plany i rysunki, dotyczące tych terenów, budowli lub urządzeń;

2) udzielać informacji i wyjaśnień, dotyczących ilości i jakości środków produkcji, inwentarza żywego i martwego, personelu, wszelkich posiadanych zapasów i sposobów ich przechowywania oraz sposobu i planu prowadzenia gospodarki.

(3) Dane, zebrane w myśl artykułu niniejszego, stanowią tajemnicę urzędową i mogą być używane tylko dla celów, przewidzianych przez rozporządzenie niniejsze.

Art. 58. (1) W warunkach, przewidzianych w art. 1, Minister Rolnictwa i Reform Rolnych w porozumieniu z Ministrami: Spraw Wojskowych, Spraw Wewnętrznych i Skarbu może właścicielom, posiadaczom lub zarządcom, będącym osobami fizycznymi albo prawnymi, oraz zarządom gospodarstw wiejskich, nakazać dla celów obrony Państwa — stosownie do pierwotnego lub zmienionego charakteru gospodarstwa:

- 1) uprawę pewnych roślin, jej rozszerzenie, zmniejszenie lub zaniechanie oraz hodowlę pewnych zwierząt, jej zwiększenie, zmniejszenie, zmianę kierunku lub zaniechanie;
- 2) wykonywanie pewnych prac i inwestycji, związanych z nakazaną produkcją;
- 3) zabezpieczenie środków wytwórczych;
- 4) wyróbkę, jak również wstrzymanie wyróbki pewnych sortymentów drzewnych;
- 5) wprowadzenie samopomocy rolnej, polegającej na obowiązku wzajemnej pomocy w obrębie gmin (gromad) i mającej na celu uzyskanie jak najwydatniejszej wytwórczości rolnej, ogrodowej lub hodowlanej w zakresie, ustalonym przez Ministra Rolnictwa i Reform Rolnych w porozumieniu z Ministrami: Spraw Wewnętrznych i Spraw Wojskowych;
- 6) szczególną ochronę wytworów już uzyskanych.

(2) Powyższe uprawnienia może Minister Rolnictwa i Reform Rolnych w porozumieniu z Ministrami: Spraw Wojskowych, Spraw Wewnętrznych i Skarbu przekazywać wojewodom w całości lub w części.

Art. 59. (1) W warunkach, przewidzianych w art. 1, może Minister Rolnictwa i Reform Rolnych w porozumieniu z Ministrami: Spraw Wojskowych, Spraw Wewnętrznych i Skarbu ustanawiać dla oznaczonych gospodarstw wiejskich przymusowy zarząd lub przymusową dzierżawę w przypadkach, gdy ich ustanowienie wymaga interes obrony Państwa lub inny interes publiczny, albo też gdy:

- 1) gospodarstwo zostało opuszczone przez właściciela, posiadacza lub zarządcę (zarząd) bez ustanowienia przez nich administratora lub zastępcy;
- 2) właściciel, posiadacz, zarządca (zarząd), albo ustanowiony przez nich administrator lub zastępca zaprzestanie prowadzenia gospodarstwa;
- 3) gospodarstwo lub część gospodarstwa leży odłogiem, albo jest zupełnie zaniedbana;

4) właściciel, posiadacz, zarządca (zarząd), albo ustanowiony przez nich administrator lub zastępca nie stosuje się do nakazów lub zakazów, wydanych na zasadzie art. 58.

(2) Powyższe uprawnienia może Minister Rolnictwa i Reform Rolnych w porozumieniu z Ministrami: Spraw Wojskowych, Spraw Wewnętrznych i Skarbu przekazać wojewodom w całości lub w części.

Art. 60. (1) Przy ustanawianiu przymusowego zarządu albo przymusowej dzierżawy stosuje się odpowiednio przepisy art. 50—53.

(2) Sposób stwierdzania warunków uzasadniających ustanowienie przymusowego zarządu lub przymusowej dzierżawy, prawa i obowiązki organów sprawujących ten zarząd lub dzierżawę oraz sposób likwidacji przymusowego zarządu lub przymusowej dzierżawy określi rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Reform Rolnych, wydane w porozumieniu z Ministrami: Spraw Wojskowych, Spraw Wewnętrznych i Skarbu.

Art. 61. Ministrowi Rolnictwa i Reform Rolnych służą w stosunku do gospodarstw wiejskich uprawnienia, które służą Ministrowi Przemysłu i Handlu w stosunku do przedsiębiorstw przemysłowych, a które są wyszczególnione w art. 46, 47, 48 i 54.

Rozdział V.

Świadczenia przedsiębiorstw transportowych i komunikacyjnych.

Art. 62. Przepisy rozporządzenia niniejszego stosuje się odpowiednio do nie będących własnością lub pod zarządem Państwa kolei i kolejek oraz innych przedsiębiorstw transportowych i komunikacyjnych, podlegających Ministrowi Komunikacji, bez względu na to, jaką siłą są poruszane, jeśli te przepisy nie są sprzeczne z postanowieniami ustawy z dnia 27 marca 1920 r. o kolejach w czasie wojny (Dz. U. R. P. Nr. 27, poz. 160), zmienionej ustawą z dnia 7 listopada 1931 r. (Dz. U. R. P. Nr. 109, poz. 844).

Art. 63. Ministrowi Komunikacji służą w stosunku do przedsiębiorstw transportowych i komunikacyjnych, wymienionych w art. 62, uprawnienia, które służą Ministrowi Przemysłu i Handlu w stosunku do przedsiębiorstw przemysłowych.

Rozdział VI.

Świadczenia żeglugi morskiej.

Art. 64. Minister Spraw Wojskowych może już w czasie pokoju w porozumieniu z Ministrem Przemysłu i Handlu nakładać na właścicieli lub posiadaczy, lub też na zarządy (zarządców) obiektów pływających żeglugi morskiej obowiązek:

- 1) stawiania na żądanie władzy wojskowej prywatnych statków morskich do przeglądu w miejscu i czasie, oznaczonym przez właściwe władze wojskowe w porozumieniu z właściwymi władzami administracji ogólnej;
- 2) prowadzenia okrętowych zeszytów ewidencyjnych przeglądu wedle wzoru, ustalonego rozporządzeniem Ministra Spraw Wojskowych, wydanem w porozumieniu z Ministrem Przemysłu i Handlu.

Art. 65. (1) Jeżeli przedmiotem świadczenia rzeczowego jest obiekt pływający żeglugi morskiej — niezależnie od tego, jaką siłą jest poruszany, — nakaz i dowód wykonania świadczenia należy doręczyć w razie nieobecności na miejscu osób, wymienionych w art. 20 ust. 2, kapitanowi, szyprowi albo kierownikowi danego obiektu pływającego.

(2) Jeżeli wymienione osoby są nieobecne, albo niewiadome, stosuje się odpowiednio przepisy art. 21 ust. 2.

Art. 66. (1) W warunkach, przewidzianych w art. 1, pozbycie obiektów pływających żeglugi morskiej — niezależnie od tego, jaką siłą są poruszane, — a stanowiących własność obywateli polskich lub osób prawnych, mających siedzibę prawną na obszarze Rzeczypospolitej, tudzież umowy ograniczające prawo rozporządzenia przez wymienione osoby temi obiektami na rzecz cudzoziemców (osób fizycznych lub prawnych) są nieważne z mocy samego prawa, jeżeli nastąpią bez zezwolenia właściwej władzy.

(2) Rozporządzenie Ministra Przemysłu i Handlu, wydane w porozumieniu z Ministrem Spraw Wojskowych, oznaczy władze, upoważnione do wydawania tych zezwoleń, oraz objekty pływające żeglugi morskiej, które można pozbywać bez zezwolenia.

Art. 67. (1) Ładunek, znajdujący się na obiekcie pływającym, podlegającym świadczeniom na mocy rozporządzenia niniejszego, jeżeli nie jest również przedmiotem świadczenia, pozostaje w rozporządzeniu właściciela lub innej osoby uprawnionej.

(2) Usunięcie ładunku powinno nastąpić w terminie oznaczonym przez władzę, która wydała nakaz świadczenia. Obowiązek usunięcia ciąży na osobie, rozporządzającej ładunkiem.

(3) W razie nieusunięcia ładunku w oznaczonym terminie, zostanie on usunięty w trybie administracyjnym na koszt rozporządzającego ładunkiem; za mogące wynikać z tego powodu straty lub szkody Skarb Państwa nie ponosi odpowiedzialności.

(4) Przechowanie i ochrona usuniętego ładunku odbywa się na koszt rozporządzającego ładunkiem.

(5) W razie braku odpowiednich składów i magazynów w miejscowości, gdzie nastąpiło wylądowanie, władza udziela rozporządzającemu ładunkiem do przechowania i ochraniańia tegoż — w miarę możliwości — pomocy przez czas, nieprzekraczający dwóch tygodni od daty wylądowania.

Art. 68. Przepisy rozdziału III, dotyczące świadczeń przemysłu oraz uprawnień Ministra Przemysłu i Handlu w stosunku do przedsiębiorstw, wymienionych w art. 34, stosuje się odpowiednio do przedsiębiorstw i obiektów żeglugi morskiej.

Art. 69. (1) W warunkach, przewidzianych w art. 1 ust. 1, Minister Spraw Wojskowych w porozumieniu z Ministrami: Przemysłu i Handlu oraz Komunikacji może w interesie obrony Państwa normować cały ruch żeglugi morskiej i organizować transporty.

(2) Na obszarze objętym stanem wojennym prawa powyższe przysługują Naczelnemu Wodzowi.

Rozdział VII.

Świadczenia żeglugi śródlądowej.

Art. 70. Minister Spraw Wojskowych może już w czasie pokoju w porozumieniu z Ministrem Komunikacji nakładać na właścicieli lub posiadaczy, lub też na zarządy (zarządców) obiektów żeglugi śródlądowej obowiązek:

- 1) stawiania na żądanie władzy wojskowej prywatnych statków rzecznych do przeglądu w miejscu i czasie, oznaczonym przez właściwe władze wojskowe w porozumieniu z właściwymi władzami administracji ogólnej;
- 2) prowadzenia okrętowych zeszytów ewidencyjnych przeglądu wedle wzoru, ustalonego rozporządzeniem Ministra Spraw Wojskowych, wydanem w porozumieniu z Ministrem Komunikacji.

Art. 71. (1) Przepisy rozdziału VI o świadczeniach żeglugi morskiej stosuje się odpowiednio do świadczeń żeglugi śródlądowej, o ile przepisy ustawy wodnej z dnia 19 września 1922 r. (Dz. U. R. P. z 1928 r. Nr. 62, poz. 574) oraz ustawy z dnia 7 marca 1932 r. o zbywaniu statków i łodzi polskich, używanych w żegludze na śródlądowych drogach wodnych (Dz. U. R. P. Nr. 25, poz. 217) nie stanowią inaczej.

(2) Ministrowi Komunikacji służą w stosunku do przedsiębiorstw żeglugi śródlądowej uprawnienia, jakie w stosunku do przedsiębiorstw przemysłowych służą Ministrowi Przemysłu i Handlu.

Rozdział VIII.

Świadczenia żeglugi powietrznej.

Art. 72. Przedmiotem świadczeń żeglugi powietrznej mogą być:

- 1) wszelkiego rodzaju statki powietrzne w rozumieniu art. 4 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 14 marca 1928 r. o prawie lotniczym (Dz. U. R. P. Nr. 31, poz. 294);

- 2) lotniska i urządzenia pomocnicze dla lotnisk oraz wszelkie zabudowania, znajdujące się na lotniskach;
- 3) wszelkiego rodzaju sprzęt i narzędzia pomocnicze dla statków powietrznych, lotnisk i urządzeń pomocniczych, znajdujących się na lotniskach, jako to: części składowe statków powietrznych oraz urządzeń sygnalizacyjnych, meteorologicznych i innych, przyrządy i instrumenty precyzyjne, materiały pędne i smary oraz surowce i półfabrykaty, służące do wyrobu przedmiotów wyżej wymienionych.

Art. 73. (1) Jeżeli przedmiotem świadczenia jest statek powietrzny (aparatus lotniczy), nakaz i dowód wykonania świadczenia należy doręczyć — w razie nieobecności na miejscu osób wymienionych w art. 20 ust. 2 — pilotowi albo kierownikowi statku powietrznego (aparatus lotniczego).

(2) Jeżeli wymienione osoby są nieobecne albo niewiadome, stosuje się odpowiednio przepisy art. 21 ust. 2.

Art. 74. (1) Upoważnione przez Ministra Spraw Wojskowych władze wojskowe mogą wystawiać bezpośrednio nakazy świadczenia bez potrzeby skierowywania zapotrzebowania do władz administracyjnych, jak również mogą doręczać je bezpośrednio podmiotom obowiązany do świadczeń.

(2) Przepisy ust. 1 nie dotyczą jednak linii komunikacji powietrznej użyteczności publicznej, co do których wszelkie zarządzenia w sprawie świadczeń wydaje Minister Komunikacji w porozumieniu z Ministrem Spraw Wojskowych.

Art. 75. (1) Przepisy rozdziału III o świadczeniach przemysłu stosuje się odpowiednio do świadczeń żeglugi powietrznej.

(2) Rozporządzenie Ministra Komunikacji, wydane w porozumieniu z Ministrem Spraw Wojskowych, określi właściwość władz powołanych do wydawania zarządzeń w sprawie świadczeń żeglugi powietrznej.

(3) Na obszarze objętym stanem wojennym prawo wydawania zarządzeń w sprawach świadczeń żeglugi powietrznej należy do Naczelnego Wodza lub władz przez niego upoważnionych.

Art. 76. Ministrowi Komunikacji w porozumieniu z Ministrami: Spraw Wojskowych i Spraw Wewnętrznych służy — niezależnie od uprawnień, wynikających z innych przepisów prawnych, — już w czasie pokoju prawo ograniczenia lub wstrzymania cywilnego ruchu lotniczego.

Rozdział IX.

Świadczenia przedsiębiorstw telekomunikacyjnych.

Art. 77. Przepisy rozporządzenia niniejszego stosuje się odpowiednio do przedsiębiorstw służących, przysposobionych lub przeznaczonych do porozumiewania się, przesyłania i przyjmowania wia-

domości na odległość (przedsiębiorstwa telekomunikacyjne), podlegających Ministrowi Poczty i Telegrafów, a nie będących własnością lub pod zarządem Państwa, jeśli przepisy te nie są sprzeczne z przepisami ustawy z dnia 18 grudnia 1920 r. o pocztach, radiotelegrafach, telegrafach i telefonach w czasie wojny (Dz. U. R. P. z 1921 r. Nr. 7, poz. 36).

Art. 78. Upoważnione przez Ministra Spraw Wojskowych władze wojskowe mogą wystawiać bezpośrednio nakazy świadczenia bez potrzeby skierowywania zapotrzebowania do władz administracyjnych, jak również mogą doręczać je bezpośrednio podmiotom, obowiązany do świadczeń, zawiadamiając o wydanym nakazie Ministerstwo Poczty i Telegrafów.

Art. 79. Uprawnienia Ministra Przemysłu i Handlu w zakresie świadczeń przemysłu służących w stosunku do przedsiębiorstw telekomunikacyjnych — Ministrowi Poczty i Telegrafów.

Rozdział X.

Komisje cennikowe.

Art. 80. (1) Do ustanowienia cenników przedmiotów świadczeń rzeczowych powołane są: wojewódzkie komisje cennikowe i Główna Komisja Cennikowa.

(2) Cenniki są podstawą do wypłaty wynagrodzenia za przedmiot świadczenia, objęty cennikiem.

Art. 81. (1) Wojewódzkie komisje cennikowe w składzie jednego lub więcej kompletów powołuje do życia w drodze zarządzenia Minister Spraw Wewnętrznych w porozumieniu z Ministrami: Spraw Wojskowych, Przemysłu i Handlu, Rolnictwa i Reform Rolnych oraz Skarbu.

(2) Wojewódzka komisja cennikowa urzęduje w siedzibie urzędu wojewódzkiego; właściwość jej obejmuje cały obszar województwa. W przypadku utworzenia kilku kompletów właściwość terytorjalną każdego z nich określi zarządzenie o powołaniu komisji do życia.

Art. 82. (1) Przewodniczącym wojewódzkiej komisji cennikowej jest wojewoda lub jego zastępca, albo też osoba, wyznaczona przez wojewodę.

(2) W skład kompletu wojewódzkiej komisji cennikowej wchodzi:

- 1) przedstawiciel wojska, delegowany przez Ministra Spraw Wojskowych lub władzę wojskową przez niego upoważnioną;
- 2) przedstawiciel władzy skarbowej, delegowany przez Ministra Skarbu lub władzę skarbową przez niego upoważnioną;
- 3) wyznaczeni przez wojewodę urzędnicy urzędu wojewódzkiego z działu przemysłowego, aprowizacyjnego oraz rolnictwa, po jednym z każdego działu, a jeśli chodzi o świadczenia z zakresu górnictwa — przedstawiciel właściwej władzy górniczej;

- 4) przedstawiciel administracji lasów państwowych, delegowany przez Ministra Rolnictwa i Reform Rolnych lub organy przez niego upoważnione;
  - 5) dwaj przedstawiciele handlu, przemysłu i górnictwa, jeden przedstawiciel rzemiosła oraz dwaj przedstawiciele rolnictwa, delegowani przez właściwe miejscowe izby samorządu gospodarczego;
  - 6) przedstawiciel spóżywców, powołany przez wojewódzką władzę administracji ogólnej.
- (3) Województwa, w których niema izb, wymienionych w ust. 1 pkt. 5), powołuje wojewoda w miejsce przedstawicieli tych izb odpowiednią ilość przedstawicieli miejscowych organizacyj o charakterze gospodarczo - społecznym, lub też przedstawicieli samorządu.

Art. 83. (1) Główną Komisję Cennikową w składzie jednego lub więcej kompletów powołuje do życia Rada Ministrów. Główna Komisja urządzuje w siedzibie Rządu; właściwość jej obejmuje cały obszar Rzeczypospolitej.

(2) Przewodniczącym Głównej Komisji Cennikowej jest Minister Skarbu lub osoba przezeń wyznaczona.

(3) W skład kompletu Głównej Komisji Cennikowej wchodzi:

- 1) po jednym przedstawicielu Ministrów: Spraw Wewnętrznych, Spraw Wojskowych oraz Przemysłu i Handlu, tudzież dwaj przedstawiciele Ministra Rolnictwa i Reform Rolnych;
- 2) pięciu przedstawicielu Naczelnej Izby Gospodarczej, przez tę Izbę delegowanych;
- 3) czterech przedstawicieli spóżywców, powołani przez Ministra Spraw Wewnętrznych.

Art. 84. Komisje cennikowe powołują w razie potrzeby biegłych.

Art. 85. (1) Decyzje komisji cennikowych zapadają w formie uchwał zwykłą większością głosów przy udziale co najmniej sześciu członków i przewodniczącego.

(2) Członek wojewódzkiej komisji cennikowej, będący przedstawicielem władzy skarbowej, może w terminie 24 godzin od dnia zapadnięcia uchwały zgłosić pisemny sprzeciw przeciw uchwale komisji. Sprzeciw powoduje wstrzymanie ogłoszenia uchwały.

(3) Sprzeciw rozstrzyga Główna Komisja Cennikowa, która najdalej do dnia 14 po jego otrzymaniu ma zakomunikować komisji wojewódzkiej swoją decyzję w sprawie sprzeciwu. W razie nieotrzymania w tym terminie przez wojewódzką komisję cennikową decyzji Głównej Komisji Cennikowej, wojewódzka komisja cennikowa ogłasza własną uchwałę.

Art. 86. Wojewódzkie komisje cennikowe ustalają ceny przedmiotów świadczeń rzeczowych perjo-dycznie lub w miarę potrzeby i ogłaszają je w postaci cenników, oznaczonych liczbami porządkowymi, ze wskazaniem miejscowości i daty wydania cennika.

Art. 87. Główna Komisja Cennikowa może zastrzec sobie ustalanie i ogłaszanie cen za pewne ka-

tegorje przedmiotów oraz z urzędu badać i zmieniać ustalone przez wojewódzkie komisje cennikowe ceny przedmiotów świadczeń.

Art. 88. Ustalone przez komisje cennikowe ceny obowiązują na obszarze właściwości danej komisji z chwilą ogłoszenia cennika, jeżeli uchwała komisji nie stanowi inaczej.

Rozdział XI.

Wynagrodzenie za świadczenia.

Art. 89. (1) Za świadczenia rzeczowe należy się wynagrodzenie, obejmuje ono także wynagrodzenie za normalne zużycie przedmiotu świadczenia.

(2) Wynagrodzenie nie należy się za zużycie dróg prywatnych oraz nieprzynoszących dochodów placów niezabudowanych i budynków nieużytkowanych.

Art. 90. Wynagrodzenie za świadczenie wypłaca w gotówce lub w drodze wystawienia asygnaty organ upoważniony do wypłaty.

Art. 91. (1) Wynagrodzenie za świadczenie wypłaca się w wysokości określonej w cenniku, jeżeli przedmiot świadczenia lub wartość świadczenia jest ściśle określona cennikiem.

(2) Jeżeli cena przedmiotu świadczenia lub wartość świadczenia jest w cenniku określona tylko przez podanie jej najniższej i najwyższej granicy (skala cen), wysokość wynagrodzenia za świadczenie ustala się w ramach skali cen.

(3) Jeżeli cennik nie obejmuje wogóle przedmiotu świadczenia, wysokość wynagrodzenia za świadczenie ustala się przy udziale biegłego wedle istniejących w danym czasie i miejscowości cen rynkowych.

(4) Wysokość wynagrodzenia za świadczenie ustala organ upoważniony do wypłaty, jeżeli sam dokonywa odbioru przedmiotu świadczenia; w innych przypadkach wysokość wynagrodzenia ustala powiatowa lub specjalna komisja świadczeń rzeczowych.

Art. 92. (1) Powiatowe komisje świadczeń rzeczowych, po jednej dla każdego powiatu, powołuje do życia wojewoda w porozumieniu z dowódcą okręgu korpusu z chwilą powstania warunków, przewidzianych w art. 1. Komisje te urządzą w siedzibach powiatowych władz administracji ogólnej; właściwość ich obejmuje obszar powiatu, w którym zostały utworzone.

(2) W skład powiatowych komisji świadczeń rzeczowych wchodzi:

- 1) kierownik powiatowej władzy administracji ogólnej lub jego zastępca, albo też osoba, wyznaczona przez wojewodę, — jako przewodniczący;
- 2) dwaj członkowie wybrani przez organy samorządu powiatowego;
- 3) przedstawiciel władzy skarbowej;
- 4) przedstawiciel władzy wojskowej;

5) dwaj przedstawiciele handlu, przemysłu, górnictwa i rzemiosła oraz jeden przedstawiciel rolnictwa, delegowani przez właściwe instytucje samorządu gospodarczego.

(3) Tryb postępowania tych komisji określi rozporządzenie Ministra Spraw Wojskowych, wydane w porozumieniu z interesowanymi ministrami.

Art. 93. Do właściwości powiatowej komisji świadczeń rzeczowych należy:

- 1) ustalenie wysokości wynagrodzenia za świadczenia w tych wszystkich przypadkach, w których nie zostało ono ustalone przez organ upoważniony do wypłaty (art. 91 ust. 4), lub w których ustalenie wysokości wynagrodzenia nie należy w myśl rozporządzenia niniejszego do specjalnej komisji świadczeń rzeczowych;
- 2) ustalenie wysokości wynagrodzenia w przypadkach zużycia przedmiotu świadczenia ponad zwykłą miarę, gdy przedmiot świadczenia był oddany tylko do czasowego używania lub użytkowania, oraz w przypadkach zmiany istoty przedmiotu lub zburzenia budynku, gdy przedmiot świadczenia był oddany do swobodnego rozporządzenia (art. 8);
- 3) załatwienie spraw, związanych ze świadczeniami rzeczowymi, które w myśl rozporządzenia niniejszego zostały przekazane właściwości powiatowej komisji świadczeń rzeczowych (art. 21, 22, 50, 51 i 95).

Art. 94. (1) Specjalne komisje świadczeń rzeczowych tworzy w miarę potrzeby minister, który wydał zarządzenie, powodujące w następstwie obowiązku wypłaty wynagrodzenia za świadczenie, do którego ustalania właściwą jest w myśl rozporządzenia niniejszego specjalna komisja świadczeń rzeczowych. Komisje te urzędują w miejscowości, oznaczonej przez właściwego ministra w zarządzeniu, powołującym do życia komisję.

(2) Skład specjalnej komisji świadczeń rzeczowych oraz tryb postępowania określi rozporządzenie Ministra Spraw Wojskowych, wydane w porozumieniu z interesowanymi ministrami.

Art. 95. (1) Do właściwości specjalnych komisji świadczeń rzeczowych należy ustalenie wysokości wynagrodzenia za świadczenie w przypadkach:

- 1) gdy za przedmiot świadczenia lub wartość świadczenia nie jest przewidziana cennikiem cena lub skala cen, ani też przy odbiorze świadczenia nie ustalono wysokości wynagrodzenia (art. 91 ust. 4);
- 2) gdy chodzi o wynagrodzenie za świadczenie, wynikłe w następstwie wydanych przez władzę zarządzeń, przewidzianych w art. 47 i 49, a spełnione przez przedsiębiorstwa przemysłowe (art. 34), transportowe i komunikacyjne (art. 62 i 63), żeglugi morskiej (art. 68), śródlądowej (art. 71) lub powietrznej (art. 75 ust. 1), albo przez przedsiębiorstwa telekomunikacyjne (art. 77) lub też gdy chodzi o wynagrodzenie za świadczenia wynikłe w następstwie zarządzeń wydanych w myśl

art. 58 i 59, a spełnione przez gospodarstwa wiejskie.

(2) Właściwy minister (art. 94 ust. 1) może zarządzić, by ustalenie wysokości wynagrodzenia, bądź za niektóre, bądź za wszystkie świadczenia objęte ust. 1, należało do właściwości powiatowej komisji świadczeń rzeczowych.

Art. 96. (1) Wypłata wynagrodzenia za pobrane świadczenia powinna nastąpić bezzwłocznie po ustaleniu jego wysokości.

(2) W przypadkach niemożności zapłacenia gotówką, wydaje się asygnaty, płatne w każdej kasie skarbowej w ciągu czterech tygodni od dnia przedstawienia ich do zapłaty.

(3) W razie niedotrzymania terminu zapłaty z winy władz państwowych należą się stronie ustawowe odsetki zwłoki od ostatniego dnia płatności.

Art. 97. (1) Jeżeli wykonywujący świadczenie nie zadawała się wysokością wynagrodzenia, ustalonego w myśl art. 91 ust. 4, art. 93 i 95, może w terminie dni 30 od dnia zawiadomienia go o wysokości przyznanego wynagrodzenia domagać się jego ustalenia w drodze powództwa sądowego.

(2) Prawo to nie służy osobom, które przyjęły przyznane wynagrodzenie za świadczenie.

Rozdział XII.

Przepisy karne.

Art. 98. (1) Kto wbrew przepisom rozporządzenia niniejszego lub rozporządzeń albo zarządzeń, wydanych na jego podstawie:

- 1) nie dostarcza lub nie wytwarza przedmiotów świadczeń rzeczowych,
- 2) nie przysposobi do świadczeń rzeczowych przedsiębiorstwa, gospodarstwa, warsztatu, albo ich części, stosownie do żądania władzy lub obowiązku przyjętego umową,
- 3) stawia przeszkody lub nie umożliwia wbrew swym obowiązkom ustanowionemu pełnomocnikowi, jego stałemu zastępcy lub pełnomocnikowi komisarycznemu wykonywania jego obowiązków stosownie do przepisów art. 38,

— podlega karze więzienia do lat 5 lub aresztu. Obok kary pozbawienia wolności sąd może orzec również karę grzywny.

(2) Jeżeli jednego z czynów wymienionych w ust. 1 dopuszczono się w czasie wojny lub mobilizacji, sprawca podlega karze więzienia do lat 10 lub aresztu. Obok kary pozbawienia wolności sąd może orzec również karę grzywny.

Art. 99. (1) Kto:

- 1) nie ustanawia pełnomocnika lub jego zastępcy stosownie do przepisów art. 38—43,
- 2) nie udziela danych, dotyczących przedmiotów świadczeń rzeczowych, albo stawia przeszkody w ich zbieraniu właściwym władzom stosownie do przepisów art. 15, 37 i 57,

3) nie stosuje się do nakazów lub zakazów, wydanych z mocy art. 16, 47, 49, 58, 59, 69 i 76, — podlega karze więzienia do lat 3 lub aresztu do lat 3, albo karze grzywny. Obok kary pozbawienia wolności sąd może orzec również karę grzywny.

(2) Jeżeli czynu, wymienionego w ust. 1, dopuszczono się w czasie wojny lub mobilizacji, sprawca podlega karze więzienia do lat 10 lub aresztu. Obok kary pozbawienia wolności sąd może orzec również karę grzywny.

Art. 100. Kto:

1) jako ustanowiony pełnomocnik, stały zastępca pełnomocnika lub pełnomocnik komisaryczny nie udziela danych dotyczących przedmiotów świadczeń rzeczowych lub nie załatwia spraw, związanych z przysposobieniem do rzeczowych świadczeń przedsiębiorstwa, gospodarstwa, warsztatu lub ich części stosownie do przepisów art. 33,

2) nie stosuje się do nakazów lub zakazów, wydanych z mocy art. 64 i 70, — podlega karze aresztu do 3 miesięcy i grzywny do 3.000 zł, albo jednej z tych kar.

Art. 101. (1) W razie skazania za przestępstwo z art. 98 lub 99, sąd może orzec przepadek przedmiotów, które miano dostarczyć jako przedmiot świadczenia lub materiałów, z których miano je wyprodukować.

(2) W razie niemożności odebrania przedmiotów, wymienionych w ust. 1, ściągają się z majątku osoby skazanej równowartość przedmiotu lub materiału.

Art. 102. (1) Sprawy o przestępstwa, przewidziane w art. 98 i 99, należą do właściwości sądów okręgowych.

(2) Sprawy o przestępstwa, przewidziane w art. 100, należą do właściwości powiatowych władz administracji ogólnej.

Rozdział XIII.

Przepisy przejściowe i końcowe.

Art. 103. (1) Wszelkie akty, podania, załączniki i zaświadczenia w sprawie świadczeń rzeczowych są wolne od opłat skarbowych.

(2) Przepis ust. 1 nie dotyczy opłat sądowych.

Art. 104. Do czasu utworzenia Naczelnej Izby Gospodarczej będą członkami Głównej Komisji Cennikowej zamiast przedstawicieli Izby czterej przedstawiciele handlu, przemysłu, górnictwa i rzemiosła oraz dwaj przedstawiciele rolnictwa, delegowani przez właściwe instytucje samorządu gospodarczego.

Art. 105. Wykonanie rozporządzenia niniejszego porucza się Ministrowi Spraw Wojskowych oraz innym ministrom — każdemu we właściwym zakresie działania — w porozumieniu z Ministrem Spraw Wojskowych.

Art. 106. (1) Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie w miesiąc po ogłoszeniu.

(2) Termin wejścia w życie przepisów art. 56 na obszarach poszczególnych województw określa rozporządzenie Rady Ministrów.

(3) Z dniem wejścia w życie rozporządzenia niniejszego tracą moc obowiązującą: rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 26 sierpnia 1927 r. o rzeczowych świadczeniach wojennych (Dz. U. R. P. Nr. 79, poz. 687) i ustawa z dnia 9 marca 1932 r. (Dz. U. R. P. Nr. 29, poz. 288).

(4) Przepisy rozporządzenia niniejszego nie naruszają przepisów rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 8 listopada 1927 r. o obowiązku odstępowania zwierząt pociągowych, wozów, pojazdów mechanicznych i rowerów dla celów obrony Państwa (Dz. U. R. P. Nr. 93, poz. 859) oraz ustawy z dnia 25 lutego 1932 r. o drogach lądowych i drogach wodnych śródlądowych w czasie wojny lub grożącego Państwu niebezpieczeństwa (Dz. U. R. P. Nr. 26, poz. 230).

Prezydent Rzeczypospolitej: *I. Mościcki*
Prezes Rady Ministrów: *L. Kozłowski*
Minister Spraw Wewnętrznych:

Marjan Zyndram-Kościałkowski

Minister Spraw Zagranicznych: *Beck*

Minister Spraw Wojskowych: *J. Piłsudski*

Minister Skarbu: *Wł. Zawadzki*

Minister Sprawiedliwości: *Czesław Michałowski*

Minister Wyznań Religijnych

i Oświecenia Publicznego: *W. Jędrzejewicz*

Minister Rolnictwa i Reform Rolnych: *J. Poniatowski*

Minister Przemysłu i Handlu: *H. Floyar-Rajchman*

Minister Komunikacji: *M. Butkiewicz*

Minister Opieki Społecznej: *Jerzy Paciorkowski*

Minister Poczty i Telegrafów: *E. Kaliński*